

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Дев'ята якість – почуття гумору, вміння посміятися, оцінити дотепний жарт, іноді навіть над самим собою.

Звичайно, перелічені вище якості не вичерпують всієї проблеми системи освіти, але вони є основними, що забезпечують високий рівень культури й ефективності управління, дають величезну віддачу в процесі підготовки менеджерів для освітньої галузі діяльності.

1. Закон України "Про освіту" (23 травня 1991 р. №1060–ХІІ).

2. Закон України "Про загальну середню освіту" щодо розширення мережі та організації навчально-виховного процесу у гімназіях, ліцеях, коледжах. Лист МОН №1/9-472 від 28.10.2002 р.

3. Закон України "Про вищу освіту" (17 січня 2002 р. №2984-ІІ).

4. Андрущенко В. Формування національної системи вищої освіти // Педагогічна газета. – 2000. – №5. – С. 3.

5. Андрушків Б., Кузьмін О. Основи менеджменту. – Львів. – 1995.

6. Батышев С.Я. Профессиональная педагогика. – М.: Профессиональное образование. – 1997. – 512 с.

7. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетентності. Монографія. – К.: Професіонал. – 2005. – 364 с.

8. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – Дрогобич "Коло". – 2006. – 608 с.

9. Герчикова И. Менеджмент. Учебник. – М.: – 1995.

10. Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Стороженко О.А. Менеджмент. Навчальний посібник. – К.: НАУ. – 2006. – 656 с.

11. Жигір В.І., Чернета О.А. Професійна педагогіка. Навчальний посібник. – Донецьк. ТОВ "Юго-Восток, ЛТД", – 2010. – 231 с.

12. Жигір В.І. Шляхи і напрями підготовки майбутніх менеджерів до педагогічної діяльності // Молодь і ринок. – 2010. – №3 (62). – С. 48 – 52.

13. Камінецький Я.Г., Клим Б.І. Організаційно-педагогічні засади управління підготовкою кваліфікованих робітничих кадрів в умовах ринку. – Львів, – 2002. – 342 с. 11.

14. Коломінський Н. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект). – К.: – 2000. – 286 с.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2010

УДК 630*6

Любов Малик, кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та менеджменту лісових підприємств
Національного лісотехнічного університету України,
м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті висвітлені основні засади ведення лісового господарства та організація лісозаготівель з врахуванням зарубіжного досвіду на засадах сталого розвитку.

Ключові слова: лісосіка, лісові ресурси, лісозаготівельне виробництво, круглі лісоматеріали.

В статье освещены основные принципы ведения лесного хозяйства и организация лесозаготовок с учетом зарубежного опыта на принципах устойчивого развития.

Ключевые слова: лесосека, лесные ресурсы, лесозаготовительное производство, круглые лесоматериалы.

In the articles lighted up basic principles of conduct of forestry and organization of logging-offs are taking into account foreign experience on principles of steady development.

Key words: cutting area, forest resources, tree felling production, round commercial timbers.

Постановка проблеми. Рослинність України відзначається різноманітністю видового складу. На її території налічується понад 25 тис. видів рослин, у тому числі близько 4 тис. видів водоростей, понад 15 тис. видів грибів і слизовиків, понад 1 тис. видів лишайників, майже 800 видів мохоподібних, вищих судинних рослин – 4523 види (для порівняння: у Білорусі – 1460, Молдові – 1782, Польщі – 2300 видів).

В Україні росте близько 80 видів дерев, 280 чагарників, 985 – однорічних трав'янистих рослин. З вищих рослин 600 є ендемічними, тобто такими, що трапляються тільки в межах країни; майже стільки ж рідкісних і зникаючих видів рослин. Половина всіх ендемічних і близько 30% всіх рідкісних і зникаючих видів поширені в Кримських горах і Карпатах. Природна рослинність збереглася лише на п'ятій частині території країни. У процесі виробничої діяльності людини

рослинність суттєво змінилася. Упродовж XVI – XIX ст. у лісостеповій зоні площа лісів скоротилася більш як у дев'ять разів, а площа дубових і букових лісів тільки в XIX ст. зменшилась на чверть.

Природна рослинність переважно збереглася в лісах, на заповідних територіях, луках і пасовищах, схилах ярів і балок. На території України є широкий видовий склад лікарських, вітамінних, ефіроолійних, медоносних, дубильних і фарбувальних рослин.

У лісі живуть також тварини і мікроорганізми, які впливають один на одного, взаємодіють між собою і навколишнім середовищем. Ліси дають цінну сировину, мають велике водоохоронне, протиерозійне, санітарно-оздоровче, природоохоронне значення.

Україна належить до європейських держав, недостатньо забезпечених лісовими ресурсами. Її лісистість становить – 15,6%, а відповідний показник у Румунії – 26%, Польщі – 28, Німеччині – 30, Білорусі – 35%.

В Україні розширюється площа лісів, які під час війни і в повоєнні роки безсистемно вирубувалися. Ліси у Лісостепу і Степу здебільшого мають природоохоронне значення і насаджуються у вигляді лісосмуг. Значної шкоди лісам України завдала катастрофа на Чорнобильській АЕС.

Лісистість у різних частинах і регіонах країни не однакова. Вона значно вища від середньо української на заході і півночі. Далі на південь і південний схід поступово зменшується. У Кримських горах збільшується. У західній і північній частинах України вкрита лісом площа становить 20 – 40%, у Карпатах – близько 40%, на Поліссі – 25,7%. На півдні лісові площі невеликі (у Криму лісистість становить 10%, у Степу – 4%). У цілому переважають молоді ліси. На стиглі насадження припадає лише 15% загального запасу деревини, в тому числі в найбільш заліснених Карпатських областях – 20%.

Відзначимо, що близько 40% загальних запасів деревини становлять дуб високостовбурний, дуб низькостовбурний, бук, граб. Дуб переважає на Поліссі і в Лісостепу, бук у західній частині країни і в Криму. На березу, осику, вільху чорну, липу, тополь припадає 7% загального запасу деревини. Ці породи здебільшого поширені на Поліссі та в Лісостепу. Усі породи лісу використовуються в деревообробній промисловості. Де проводять спеціальні лісозаготівельні процеси.

Метою статті є формування в майбутніх менеджерів основ ведення лісового господарства та лісопромислового виробництва на засадах

сталого розвитку, вміння аналізувати та приймати рішення в руслі науково-технічного прогресу та зарубіжного досвіду в лісовій галузі.

Виклад основного матеріалу.

Лісозаготівельним є виробництво в процесі якого здійснюється лісозаготівля, первинна обробка і транспортування лісоматеріалів. Основна продукція лісозаготівельного виробництва – круглі лісоматеріали – користуються підвищеним попитом на національному ринку.

У лісозаготівельному виробництві робочі місця розкидані на території лісів, постійно переміщуються в просторі і часі. На кожному робочому місці здійснюється лише одна виробнича операція. Процес лісозаготівель відноситься до масового безперервного виробництва. Лісозаготівельне виробництво характеризується тісним взаємозв'язком з лісогосподарським і переробними виробництвами, значним впливом природно-географічних чинників на організацію виробничого процесу, розосередженістю предметів праці на території підприємства, великим значенням транспортно-переміщувальних операцій та високою трудомісткістю робіт. Дуже часто одні й ті ж машини і механізми, будинки і споруди використовуються як у лісозаготівельному, так і в лісогосподарському виробництві, а робітники лісозаготівель інколи залучаються до виконання лісогосподарських робіт. Особливо тісно переплітаються інтереси лісозаготівельного і лісогосподарського виробництва у процесі рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства.

Зважаючи на те, що ліс належить до відтворюваних природних ресурсів, при організації лісосічних робіт висувуються на перший план екологічні пріоритети – збереження підросту, захисту лісового ґрунту від ущільнення і ерозії, дотримання правил очищення лісосік, пожежної безпеки в лісах і тощо. Дотримання цих пріоритетів контролюється лісогосподарськими органами та службами.

Виробничий процес лісозаготівель проходить під відкритим небом. На організацію виробництва впливають постійні та змінні природні фактори, що не керуються людиною. До них відноситься рельєф місцевості, тип ґрунтів, глибина снігового покриву, клімат тощо. При сильному вітрі, наприклад, звалювання лісу призупиняється, а в морозний період робляться перерви в роботі для обігріву робітників. Вивезення лісу припиняється в період весняного і осіннього бездоріжжя, а в Карпатах – при великих снігових заносах.

Різноманітність ґрунтових умов, породного складу насаджень та їх запасів на гектарі, а також

рельєфу місцевості не дозволяють використовувати на різних лісосіках одну й ту ж систему машин. Однією з проблем, що стоять перед організацією виробництва на лісозаготівлях, є постійне вдосконалення системи машин.

Розосередженість предметів праці на значній території також створює труднощі організаторам виробництва. Лісопункти, як окремі лісозаготівельні цехи підприємства, здебільшого розміщуються ближче до сировинної бази. Тому вони знаходяться на значній віддалі від лісопромислового складу, складів матеріально-технічного постачання і управління. Аналогічно розосереджені майстерські дільниці та комплексні лісозаготівельні бригади. Окремі виробничі операції лісозаготівельного виробництва (звалювання дерев, обрізування гілок, трелювання, навантаження, вивезення, кряжування стовбурів, сортування і штабелювання готової продукції) також просторово роз'єднані між собою на великій території. Для забезпечення безперервного випуску продукції менеджер (начальник лісопункту, майстер, технічний керівник) повинен так організувати роботу майстерських дільниць і бригад, а також лісовозного транспорту, щоб забезпечити дотримання принципів пропорційності, ритмічності, безперервності, паралельності і прямоочності виробництва [2].

Територіальна розосередженість робочих місць ускладнює оперативне керівництво виробничим процесом зі сторони керівників і повністю виключає застосування індивідуальних форм організації праці. За умовами техніки безпеки і охорони праці будь-які роботи, що виконуються на віддалених лісосіках, повинні виконуватися принаймні ланкою. Зважаючи на територіальне розосередження предметів праці, на лісозаготівлях визначальну роль відіграють транспортно-переміщувальні операції. Ці операції залежать від місця знаходження предмету праці, призначення і напрямку руху вантажу. До них відносяться: пакетування лісоматеріалів, трелювання стовбурів і сортиментів, навантаження деревини, її вивезення, розвантаження, сортування, штабелювання тощо.

Лісозаготівельна транспортна техніка в Україні, як правило, є масивна і матеріаломістка. Застосування таких машин на лісозаготівлях призводить до пошкодження ґрунтів, знищення підросту і підліску, тобто до значної екологічної шкоди. Тому при складанні виробничих планів і підборі системи машин для лісозаготівель, особливо в гірських умовах, менеджери повинні враховувати як техніко-економічні, так і екологічні

чинники. Наприклад, на схилах крутизою 15° успішно можна використовувати повітряно-трелювальні канатні установки. Проте з їх допомогою трелюється лише незначна кількість деревини, не дивлячись на те, що повітряні трелювальні установки мають ряд переваг перед іншими засобами первинного транспортування в гірських умовах. Цими установками можна трелювати деревину в підвишеному стані вздовж так і поперек схилу. Підвісні канатні установки зберігають близько 60% підросту і практично не пошкоджують ґрунтів.

Відзначимо, заготівля деревини є трудомістким процесом, вимагає значної кількості використання різної техніки, тобто цілої системи машин на лісозаготівлях.

Система машин – це сукупність машин і механізмів, взаємопов'язаних між собою, розташованих за ходом технологічного процесу і раціонально підібраних за кількістю і продуктивністю.

Властивостями системи є:

- безперервність роботи на лісозаготівлях;
- одночасність (паралельність) виконання технологічних операцій, та автоматизм дій;
- здебільшого, відсутність ручної праці.

Вибір машин і компонування їх у систему залежить від їх продуктивності, об'єму стовбура, розмірних характеристик лісосіки, та інших факторів.

Для забезпечення однакової пропускної здатності всіх ланок системи машин необхідно ув'язати обладнання за змінною продуктивністю і коефіцієнтом змінності. Для ув'язування машин у систему використовують два способи:

- перший – **за провідним обладнанням;**
- другий – **за добовим графіком.**

Перший спосіб формування системи машин передбачає виконання розрахунків у такому порядку:

- розраховують добовий виробіток на одиницю провідного обладнання і добовий виробіток найбільш продуктивної машини;
- визначають кількість провідних машин, необхідних на одну високо-продуктивну машину;
- визначають обсяги продукції, що виготовляється провідним обладнанням, та кількість машин на інших операціях.

Провідне обладнання можна обирати за різними критеріями: за гуртовою ціною, вартістю його утримання, важливістю, продуктивністю тощо. На лісосічних роботах, здебільшого, за провідне обладнання приймають трелювальний трактор або звалювально-трелювальну машину; на нижньоскладських роботах – сортувально-

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

штабелювальну дільницю або напівавтоматичну кряжувальну установку. Для лісопункту або підприємства загалом, коли компонується система за трьома фазами лісозаготівельного виробництва, провідним обладнанням є лісовозний транспорт.

Компонування системи машин способом ув'язування, тобто за добовим графіком, проводиться так:

- визначають змінну продуктивність машин на кожній операції;

- на основі добового графіка про обсяги вивезення деревини і розрахункової продуктивності машин визначають необхідну їх кількість на кожній операції при однозмінній роботі;

- для кожної операції встановлюють змінність роботи;

- визначають кількість машин на кожній операції з урахуванням змінності роботи.

Для оцінки добротності або раціональності ув'язування машин у систему застосовують коефіцієнт нерівномірності (K_n), що розраховується за формулою:

$$K_n = \frac{P_{\min}}{P_{\max}}, \quad (1)$$

де P_{\min} , P_{\max} – пропускна здатність системи машин з мінімальними і відповідно максимальними її значеннями.

Найбільш раціональною вважається система машин з коефіцієнтом нерівномірності рівним або близьким до 1. Стійка і безперебійна робота системи машин досягається за допомогою різних заходів. Перш за все, необхідно мати резервні машини на випадок, якщо з технічних причин вийде з ладу одна з працюючих. При наявності резервних одиниць техніки робота не припиняється, оскільки відразу вводиться резервна одиниця техніки. За цей час слюсарі-ремонтники усувають незначні несправності машини. Кількість резервних машин і обладнання нормується на основі діючих нормативів, досвіду роботи і кількості працюючих машин. Згідно нормативів одна резервна одиниця техніки передбачається на чотири працюючих трактори, на шість лісовозних автомобілів, на одну бензиномоторну пилу. У деяких випадках замість резервного обладнання передбачають резерв часу на усунення внутрізмінних простоїв з технічних причин. Резервування часу застосовують тоді, коли окрему резервну машину мати недоцільно. У таких випадках внутрізмінне простоювання машин з технічних причин доцільно враховувати в нормах виробітку [4].

На той випадок, коли обсяги заготівель незначні, економічно недоцільно мати резервні

машини, обов'язково повинна бути на підприємстві пересувна ремонтна майстерня, обладнана на спеціальному автомобілі. Така пересувна майстерня комплектується оборотним фондом запасних частин для проведення ремонтного обслуговування. Обслуговування машин безпосередньо на лісосіці є більш ефективним, ніж транспортування їх у механічні майстерні, а після обслуговування – знову на лісосіку.

Вагоме значення для підтримання стійкої роботи системи машин має своєчасна, правильна і повна підготовка виробництва. Вона включає підготовку лісосік, будівництво доріг, в тимчасових складах, навантажувальних пунктів і естакад на верхніх складах. Підготовка полягає також у забезпеченні робочих місць і системи машин предметами матеріально-технічного постачання (паливно-мастильними матеріалами, інструментом, лінвами, чокерами тощо). Значну роль у підвищенні ефективності лісосічних робіт відіграють соціальні чинники і добре налагоджена організація праці, за допомогою яких зменшуються простої лісозаготівельної техніки, зростає продуктивність праці. До таких чинників відноситься організація гарячого харчування робітників на лісосіках, своєчасна видача нарядів на роботу, нормативної планової та технічної документації. Важливо також своєчасно завезти робітників у ліс і назад до місця проживання, влаштувати пересувні будиночки для укриття від негоди влітку і обігріву взимку, просушування робочої одягу тощо.

З метою недопущення внутрізмінних простоїв на робочих місцях створюються запаси предметів праці у вигляді заготовлених дерев, хлестів, сортиментів. Запаси повинні бути мінімальними, але достатніми для забезпечення безперебійної роботи системи машин.

В останні роки зростають екологічні вимоги до системи машин. Система машин повинна забезпечити дотримання не лише агротехнічних вимог щодо збереження підросту і підліску, але й зменшити пошкодження лісових ґрунтів, не допускати забруднення навколишнього середовища і виникнення лісових пожег.

Успішному розв'язанню цих проблем, як показує зарубіжний досвід, сприяє екологічна сертифікація технологічних процесів лісозаготівельними роботами.

Лісозаготівельні роботи включають декілька фаз виконання робіт. Перша фаза лісозаготівельного виробництва, залежно від прийнятого технологічного процесу, лісосічних робіт входить від трьох до семи операцій.

Обов'язковим елементом лісосічних робіт є підготовка лісосік до рубок і обладнання навантажувальних майданчиків.

Технологічні схеми освоєння лісосік включають такі основні операції:

- при заготівлі дерев – зрізування, звалювання або пакетування дерев і їх трелювання, або обрізування гілок і трелювання хлестів;

- при заготівлі сортиментів – зрізування, звалювання, пакетування і трелювання дерев, обрізування гілок і кряжування хлестів, підбір і транспортування сортиментів до навантажувального майданчика.

Лісосічні роботи виконуються в насадженнях з різним породним складом і запасом насаджень, у рівнинних і гірських умовах, різними машинами і механізмами. У зв'язку з цим форми організації праці, технологія виконання робіт, системи машин, методи підготовки робіт і технічного обслуговування навіть у межах одного підприємства, але на різних лісосіках, значно відрізняються.

В умовах України середня площа однієї лісосіки на рубках головного користування не повинна перевищувати 5 га на рівнинах і 7 – 8 га у гірських умовах.

Як правило, лісосіки розбивають на пасіки шириною 35 – 40 м, що становить 1,5 середньої висоти деревостану. По краю лісосіки і краях пасік прорубують трелювальні волоки шириною 3 – 4 м. Магістральний волок прорубують посередині лісосіки вздовж більшої сторони, а у горах – уздовж схилу гори.

Лісозаготівельні роботи ведуть лісопункти, які є структурними підрозділами лісгоспів, або інші спеціалізовані організації. Від інших підрозділів відрізняються тим, що основні виробничі процеси ведуться під відкритим небом з постійною зміною місця проведення робіт (переміщення механізмів і людей на території).

На рівних територіях, а часто і в гірських умовах, лісозаготівельні роботи ведуться системою суцільної рубки. Тоді є можливість механізувати роботи. Перш ніж приступити до рубки лісу, проводиться оцінка території.

Наступний етап – підготовка, яка полягає у будівництві лісовозних доріг (або ремонті існуючих) і монтажних механізмів.

Заготівля деревини включає в себе три основні операції:

- валку або рубку лісу;
- трелювання на верхній склад деревини;
- розкряжування деревини на сортименти.

Валку ведуть за допомогою бензинових або електричних пил, що значно полегшує працю

лісорубів, робить її більш продуктивною. Коли дерева зрізані, з них знімають сучки і отримують хлисти, які трелювальними тракторами транспортують на верхній склад, куди підводять лісовозні дороги. Тут хлисти розділяють (будівельний ліс, пиловочник, дрова...), сортують за породами, довжиною, діаметрами та сортами.

На рівнинних лісосіках застосовують валочно-трелювальні машини, з допомогою яких зрізають дерева і разом з кроною транспортують на верхній склад. При цьому менше руйнується ґрунт, не нищиться підліс, створюються кращі умови для обрізання сучків і їх переробки.

Загалом на лісосічних роботах використовуються колективні форми організації праці, з яких найбільш розповсюджені на рубках головного користування малі бригади, які працюють на базі трелювального трактора, а на вибіркових рубках – ланки або також малі бригади. Чисельний склад малих бригад залежить, в основному, від об'єму хлиста і віддалі трелювання і коливається в межах 6 – 10 осіб. З метою збереження підросту і зменшення пошкодження деревостану, дерева на лісосіці звалюють вершиною за напрямком майбутнього їх трелювання під кутом 35 – 40° до валки. Більшу частину робочого дня лісоруб зайнятий звалюванням дерев, а решту часу він проводить кряжування деревини на напівхлисти або сортименти. Крім того, лісоруб іноді може допомагати обрізуючи бензопилою товсті гілки.

Якщо гілки використовують як сировина для виготовлення технологічної тріски, то їх очищають від дрібних бокових гілочок і вкладають у купи. Потім їх зв'язують і трелюють на верхній склад або до пересувної рубальної установки і туди ж, на лісосіці, переробляють на тріску. Якщо тріску виготовляють на стаціонарних рубальних установках на нижньому складі, то на верхньому складі ув'язані купи гілок навантажують на спеціальні причеми з нарощеними бортами і перевозять до місця переробки.

Дуже часто гілки використовують як місцевий матеріал для будівництва лісовозних доріг тимчасової дії або вусів. Зв'язані в пучки гілки укладають поперек корита майбутньої дороги. Зверху засипають гравієм або щебенем і прикопують. Якщо така дорога має сточні канали з боків, то вона служить довго, зберігаючи інфільтраційні властивості.

У гірських умовах, щоб запобігти ерозії ґрунту, обрізані гілки, хворост, сучки укладають на лісосіках поперек крутих схилів у вигляді валів висотою до 1 м. При тракторному трелюванні зачокеровані хлисти підтягують лінвою лебідки

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

трелювального трактора до трелювального волока для формування пачки. Чокерування хлестів і формування пачки виконує один з обрубувачів гілок. У багатьох бригадах обрубувачі гілок мають права на водіння трактора і тому під час обідньої перерви підмінюють тракториста.

Кряжування хлестів на напівхлести і діловий довгомір виконують на кряжувально-навантажувальному майданчику верхнього складу. Кряжування, в основному, проводить лісоруб.

Навантаження лісу на лісовозний транспорт або рухомий склад виконує окрема ланка, що складається з трьох робітників. Переважно ця ланка не входить до складу малої комплексної бригади, яка заготовляє і трелює ліс. Вона обслуговує кряжувально-навантажувальний майданчик кожної комплексної бригади один раз у 2 – 3 дні.

Розподіл обов'язків членів малої бригади приблизно такий. Лісоруб спочатку розкряжує деревину, яка була звалена в минулу зміну, потім знову займається звалюванням аж до обідньої перерви. У післяобідній час він, як правило, допомагає робітникові на обрубванні гілок і займається трелюванням. Під кінець робочої зміни кряжує деревину і допомагає штабелювальнику. Із п'яти обрубувачів гілок троє, переважно, працюють на обрубванні гілок і сучків упродовж всієї зміни, четвертий займається одночасно обрубванням і чокеруванням хлестів при формуванні пачки, п'ятий у обідню перерву або на випадок іншої необхідності підмінює тракториста.

Використовуючи прогресивні методи розподілу і організації праці, взаємозамінність і суміщення професій, малі бригади мають досить високу продуктивність праці і раціонально використовують час протягом зміни. Так, на деяких лісових підприємствах Карпат коефіцієнт використання робочого часу в малих бригадах становить на звалюванні 0,8, обрубванні і обрізуванні гілок – 0,9, кряжуванні деревини – 0,9, трелюванні – 0,89 і на штабелюванні – 0,9.

Івано-Франківським проектно-конструкторським інститутом на основі аналізу великого статистичного матеріалу, одержаного в лісових підприємствах Карпат, встановлено, що на вибіркових рубках змішаних насаджень з переважанням твердолистяних порід при середньому об'ємі хлеста 0,21 – 0,29 м³ і віддалі трелювання 350 – 500 м оптимальний чисельний склад бригади 9 осіб влітку і 11 осіб зимою. До складу такої бригади входить один лісоруб, п'ять

обрубувачів гілок влітку і шість зимою, один тракторист, один кряжувальник і один штабелювальник літом і два зимою. У середньому продуктивність праці одного члена бригади становить 2,63 м³ у зміну літом і 2,37 м³ зимою. Уся бригада за зміну заготовляє 2,37 м³ деревини літом і 26,1 м³ зимою. Середньорічний виробіток бригади в таких умовах становить 5,7 тис.м³ деревини. Установлено також, що при збільшенні середнього об'єму хлеста на тих же вибіркових рубках і при інших однакових умовах оптимальний чисельний склад бригади спочатку зменшується (при середньому об'ємі хлеста 0,39 до 0,5 м³), а потім знову, зростає, залишаючись приблизно однаковим при середньому об'ємі хлеста від 0,5 до 2 м³ (8 чоловік літом і 9 зимою).

Виробіток на одного члена бригади природно зростає із збільшенням середнього об'єму хлеста. Якщо при об'ємі хлеста 0,3 – 0,39 м³ він становить 2,96 м³ літом і 2,61 м³ зимою, то при середньому об'ємі хлеста 0,76 – 1,1 м³ він зростає до 3,9 м³ літом і 3,83 м³ зимою, а при об'ємі 1,5 – 1,99 м³ – до 5,32 м³ літом і 4,69 м³ зимою.

Чисельність бригади також залежить від віддалі трелювання, відповідно зменшуючись при збільшенні віддалі трелювання при однакових інших чинниках. Так, якщо при середньому об'ємі хлеста 0,21 – 0,29 м³ і віддалі трелювання 150 – 200 м оптимальною є бригада з 13 осіб, то при збільшенні віддалі трелювання від 251 до 350 м у бригаді доцільно мати 12 осіб, при віддалі трелювання 351 – 500 м – 11 осіб, 501 – 650 м – 10 осіб, 651 – 800 м – 9 осіб, 1501 – 1800 м – 7 осіб, а при віддалі трелювання понад 2000 м доцільно мати бригаду із 6 осіб.

Чітка злагоджена робота бригади досягається не лише раціональною організацією основного виробництва, але й доброю організацією допоміжно-обслуговуючих виробництв, зокрема своєчасним доглядом за технікою та її технічним обслуговуванням. Технічний догляд за трактором проводить щоденно до початку зміни тракторист, поточний ремонт – бригада слюсарів, догляд за бензиномоторною пилою – лісоруб.

Обов'язковою умовою безперебійної роботи обладнання є своєчасність забезпечення машин і механізмів паливом, мастилами, іншими матеріалами, пристосуваннями, інструментами. Для цього на майстерських дільницях створюються склади паливно-мастильних та інших матеріалів, які регулярно поповнюються. Графік завозу їх встановлюється на основі щозмінної їх потреби, величини можливого завозу, наявності і місткості тари, величини разової поставки.

Висновки. У нашій країні особливості менеджменту лісозаготівельного виробництва та рослинництва при командно адміністративній економіці виконувалося в основному для розроблення та виконання планових завдань вирубки лісу, незважаючи на те, що в деяких місцях це наносилося шкоду довкіллю і оточуючому середовищу.

Для того щоб зрозуміти суть управлінської діяльності і лісозаготівельному виробництві, потрібно відповісти на запитання: чим займаються менеджери, які функції вони виконують у загальній діяльності підприємства – лісництва чи організації, які проблеми спеціальні чи управлінські ними розв'язуються першочергово.

Відзначимо, що спеціальні проблеми лісозаготівельного виробництва пов'язані з підготовкою ділянок для рубки, розроблення доріг, забезпечення рубки робітниками (відповідними бригадами), наявністю транспортних засобів та погодні умови, які дозволяють працювати під відкритим небом. Управлінські функції менеджера лісозаготівельного виробництва включають проблеми матеріальних, фінансових та людських ресурсів, вказівки, рішення, постанови, цілі перед колективом, які мають відношення до лісозаготівельного виробництва. Особливе місце тут повинно посідати – техніка безпеки при звалюванні лісу, його кряжування, трилювання та завантаження на автомобільний транспорт.

Автомобільний транспорт – один з основних засобів лісозаготівельної діяльності, що використовується як для місцевих, так і міжнародних перевезень. При будь-яких перевезеннях лісоматеріалів необхідно мати дозвіл і супроводжуючі документи за маршрутом

Одним з видів діяльності менеджера лісозаготівельного виробництва є використання залізничного транспорту для перевезення і одержання вантажів як усередині країни, так і з-за кордону. Усі дії, пов'язані з використанням залізничного транспорту, здійснюються на основі угод і супроводжуються фрахтовими документами.

1. Вершигора Е.Е. Менеджмент: Учебн. пособие. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 256 с.

2. Сенько Є.І., Огородник М.М., Динька. Економіка праці в лісовому господарстві. – Львів. Український державний лісотехнічний університет. – 2005. – 107.

3. Сиякевич І.М. Екологічна і лісова політика. – Львів: Український державний лісотехнічний університет. – 2002. – 202 с.

4. Сиякевич І.М. Економіка лісокористування: Навчальний підручник. – Львів. ІЗМН. – 2000. – 402 с.

5. Сиякевич І.М. та ін. Менеджмент у виробничій сфері: Навчальний підручник. – Львів: ІЗМН, 1998. – 284 с.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2010

Джерела мудрості

“Ніяка гострота розуму людського не така велика, щоб могла проникнути в небо”.

*Цицерон, Марк Тулій
давньоримський оратор і філософ*

“Любов до науки – це любов до правди, тому чесність є основною чеснотою вченого”.

*Фейєрбах Людвіг
німецький філософ*

“Дійсний вчений – це мрійник, а хто ним не є, той називає себе практиком”.

*Бальзак Оноре де
французький письменник*

